॥ तैत्तिरीय संहिता॥

॥तृतीयः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां तृतीयकाण्डे तृतीयः प्रश्नः॥

अग्नें तेजस्विन्तेज्स्वी त्वं देवेषुं भूयास्तेजंस्वन्तम्मामायुष्मन्तं वर्चस्वन्तम्मनुष्येषु कुरु दीक्षायें च त्वा तपंसश्च तेजंसे जुहोमि तेजोविदंसि तेजों मा मा हांसीन्माऽहं तेजों हासिष्ं मा मां तेजों हासीदिन्द्रौंजस्विन्नोज्स्वी त्वं देवेषुं भूया ओजंस्वन्तम्मामायुष्मन्तं वर्चस्वन्तम्मनुष्येषु कुरु ब्रह्मणश्च त्वा क्षत्रस्यं च (१)

ओर्जसे जुहोम्योजो्विद्स्योजों मा मा हांसीन्माहमोजों हासिषुं मा मामोजों हासीथ्सूर्य भ्राजस्विन्भ्राज्स्वी त्वं देवेषुं भूया भ्राजंस्वन्तम्मामायुंष्मन्तं वर्चस्वन्तम्मनुष्येषु कुरु वायोश्चं त्वाऽपां च भ्राजंसे जुहोमि सुवर्विदंसि सुवंमा मा हांसीन्माह १ सुवंरहासिषुं मा मा १ सुवंरहासीन्मियं मेधाम्मियं प्रजाम्मय्यग्निस्तेजों दधातु मियं मेधाम्मियं प्रजाम्मयं मूधाम्मियं प्रजाम्मियं सूर्यो भ्राजों दधातु॥ (२)

क्षुत्रस्यं च मिय त्रयोवि श्रातिश्च॥

[8]

वायुर्हिंकुर्ताऽग्निः प्रंस्तोता प्रजापंतिः साम् बृहस्पतिंरुद्गाता

विश्वे देवा उपगातारों मुरुतः प्रतिहर्तार् इन्द्रों निधनुं ते देवाः

प्राणभृतः प्राणम्मयि दधत्वेतद्वे सर्वमध्वर्युरुपाकुर्वन्नुंद्गातृभ्यं उपाकंरोति ते देवाः प्राणभृतः प्राणम्मयि दधत्वित्यांहैतदेव

सर्वमात्मन्धंत् इडां देवुहूर्मनुंर्यज्ञनीर्वृहस्पतिंरुक्थाम्दानिं

शश्सिषद्विश्वं देवाः (३)

सूक्त्वाचः पृथिवि मात्मा मां हिश्सीमधुं मनिष्ये

मधुं जनिष्ये मधुं वक्ष्यामि मधुं विद्यामि मधुंमतीं देवेभ्यो

वाचेमुद्यास शुश्रूषेण्याँम्मनुष्येभ्यस्तम्मां देवा अवन्तु शोभाये

पितरोऽनुं मदन्तु॥ (४)

श्रिष्पिष्विश्वं देवा अष्टाविश्यातिश्व॥

[२]

वसंवस्त्वा प्र वृंहन्तु गायत्रेण छन्दंसाऽग्नेः प्रियम्पाथ

उपेहि रुद्रास्त्वा प्र वृंहन्तु त्रैष्टुभेन छन्दसेन्द्रंस्य प्रियम्पाथ

उपेँह्यादित्यास्त्वा प्र वृंहन्तु जागंतेन छन्दंसा विश्वंषां देवानां प्रियम्पाथ उपेंहि मान्दांसु ते शुऋ शुऋमा धूंनोमि भन्दनांसु कोर्तनासु नूर्तनासु रेशींषु मेषींषु वाशींषु विश्वभृथ्सु माध्वींषु

शुक्रास्ं ते शुक्र शुक्रमा धूंनोमि शुक्रं ते शुक्रेणं गृह्णाम्यहों रूपेण सूर्यस्य रृश्मिभिः। आऽस्मिन्नुग्रा अंचुच्यवुर्दिवो धारां असश्चत। कुकुहर रूपं वृष्भस्यं रोचते बृहथ्सोमः सोमस्य

ककुहासु शक्वंरीषु (५)

प्रियम्पाथो अपींहि वशी त्वं देव सोम त्रैष्ट्रंभेन छन्दसेन्द्रंस्य

प्रियम्पाथो अपींह्यस्मध्संखा त्वं देव सोम् जागेतेन छन्दंसा विश्वेषां देवानां प्रियम्पाथो अपीह्या नः प्राण एतु परावत आन्तरिक्षाद्विवस्परि। आयुंः पृथिव्या अध्यमृतंमसि प्राणायं त्वा।

इन्द्राग्नी मे वर्चः कृणुतां वर्चः सोमो बृहस्पतिः। वर्चो मे विश्वे

देवा वर्चो मे धत्तमश्विना। दधन्वे वा यदीमनु वोचद्बह्मांणि वेरु

तत्। परि विश्वांनि काव्यां नेमिश्चक्रमिंवाभवत्॥ (७)

शक्ष्रीष्वृत्रेष्ट्रस्पतिः पश्चंविरशतिश्च॥

एतद्वा अपां नामधेयं गृह्यं यदांधावा मान्दांसु ते शुक्र शुक्रमा धूंनोमीत्यांहापामेव नामधेयंन गृह्यंन दिवो वृष्टिमवं रुन्धे शुक्रं तें शुक्रणं गृह्वामीत्यांहैतद्वा अह्यं रूपं यद्रात्रिः सूर्यंस्य रुश्मयो

वृष्ट्यां ईशतेऽह्नं एव रूपेण सूर्यंस्य रुश्मिभिंदिंवो वृंष्टिं च्यावयत्या-

बृहदित्यांहैतद्वा अस्य ककुह र रूपं यदृष्टीं रूपेणैव वृष्टिमवं रुन्धे

यत्तं सोमादाँभ्यं नाम् जागृवीत्यांहैष ह् वै ह्विषां ह्विर्यंजित् यो-ऽदाँभ्यं गृहीत्वा सोमाय जुहोति परा वा पुतस्यायुंः प्राण एंति (९)

अचुच्यवुरित्यांह यथायुजुरेवैतत्कंकुह ५ रूपं वृषभस्यं रोचते

ऽस्मिन्नुग्राः (८)

योऽ ५ शुं गृह्णात्या नंः प्राण एंतु परावत् इत्याहायुंरेव प्राणमात्मन्थंत्तेऽमृतंमिस प्राणायं त्वेति हिरंण्यम्भि व्यंनित्यमृतं वै हिरंण्यमायुः प्राणोंऽमृतेंनैवायुंरात्मन्थंत्ते शतमानम्भवति शतायुः पुरुषः शतेन्द्रियं आयुंष्येवेन्द्रिये प्रतिं तिष्ठत्यप उपं स्पृशति भेषजं वा आपों भेषजमेव कुंरुते॥ (१०)

उग्रा एत्यापुस्त्रीणि च॥

૪]

वायुरंसि प्राणो नामं सिवतुराधिपत्येऽपानं में दाश्चक्षुंरसि श्रोत्रं नामं धातुराधिपत्य आयुर्मे दा रूपमंसि वर्णो नाम बृह्स्पतेराधिपत्ये प्रजां में दा ऋतमंसि सत्यं नामेन्द्रस्याधिपत्ये क्षत्रं में दा भूतमंसि भव्यं नामं पितृणामाधिपत्येऽपामोषंधीनां गर्भं धा ऋतस्यं त्वा व्योमन ऋतस्यं (११)

त्वा विभूमन ऋतस्यं त्वा विधंर्मण ऋतस्यं त्वा स्त्याय्र्तस्यं त्वा ज्योतिषे प्रजापंतिर्विराजंमपश्यत्तयां भूतं च भव्यं चासृजत् तामृषिभ्यस्तिरोऽदधात्तां जमदंग्निस्तपंसाऽपश्यत्तया वै स पृश्चीन्कामानस्जत् तत्पृंशीनां पृश्चित्वम् यत्पृश्नंयो गृह्यन्ते पृश्चीनेव तैः कामान् यजंमानोऽवं रुन्धे वायुरंसि प्राणः (१२)

नामेत्यांह प्राणापानावेवावं रुन्धे चक्षुंरसि श्रोत्रं नामेत्याहायुंरेवावं रुन्धे रूपमंसि वर्णो नामेत्यांह प्रजामेवावं रुन्द्व ऋतमंसि सत्यं नामेत्यांह क्षुत्रमेवावं रुन्धे भूतमसि भव्यं नामेत्यांह पुशवो वा अपामोषंधीनां गर्भः पुशूनेव (१३)

अवं रुन्द्व एतावृद्वै पुरुषम्परित्स्तदेवावं रुन्द्व ऋतस्यं त्वा व्योमन् इत्यांहेयं वा ऋतस्य व्योमेमामेवाभि जंयत्यृतस्यं त्वा विभूमन् इत्याहान्तरिक्षं वा ऋतस्य विभूमान्तरिक्षमेवाभि जंयत्यृतस्यं त्वा विधमण् इत्याह् द्यौर्व ऋतस्य विधम् दिवंमेवाभि जंयत्यृतस्यं (१४)

त्वा स्त्यायेत्यांह् दिशो वा ऋतस्यं स्त्यं दिशं एवाभि जंयत्यृतस्यं त्वा ज्योतिष् इत्यांह सुवर्गो वे लोक ऋतस्य ज्योतिः सुवर्गमेव लोकम्भि जंयत्येतावंन्तो वे देवलोकास्तानेवाभि जंयति दश् सम्पंद्यन्ते दशांक्षरा विराडन्नं विराडिवराज्येवान्नाद्ये प्रतिं तिष्ठति॥ (१५)

व्यंमन ऋतस्य प्राणः पृश्नेव विधंमं विविभेवाभि जंयत्युतस्य पद्वंत्वारिश्शवाणाः [५] देवा वै यद्यज्ञेन नावारुंन्धत् तत्पर्रें गृह्यन्ते यदेव यज्ञेन नावंशुन्दे तस्यावंशुद्धी यम्प्रंथमं गृह्णातीममेव तेनं लोकम्भि जंयति यं द्वितीयंमन्तरिक्षं तेन यं तृतीयंम्मुमेव तेनं लोकम्भि जंयति यदेते गृह्यन्तं एषां लोकानांम्भिजित्यै (१६)

उत्तरेष्वहं स्वमुतोऽर्वाश्चे गृह्यन्तेऽभिजित्यैवेमाँ छोकान्युनेरिमं लोकम्प्रत्यवेरोहन्ति यत्पूर्वेष्वहं स्वितः पराश्चो गृह्यन्ते तस्मादितः पराश्च इमे लोका यदुत्तरेष्वहं स्वमुतोऽर्वाश्चो गृह्यन्ते तस्मादमुतो- जीवन्ति ब्रह्मवादिनों वदन्ति कस्माँध्सत्याद्द्य ओषंधयः सम्भंवन्त्योषंधयः (१७)

मृनुष्यांणामन्नं प्रजापंतिं प्रजा अनु प्र जांयन्त इति परानन्वितिं ब्रूयाद्यद्गृह्णात्यन्त्यस्त्वौषंधीभ्यो गृह्णामीति तस्माद्ज्य ओषंधयः सम्भंवन्ति यद्गृह्णात्योषंधीभ्यस्त्वा प्रजाभ्यों गृह्णामीति तस्मादोषंधयो मनुष्यांणामन्त्रम् यद्गृह्णातिं प्रजाभ्यंस्त्वा प्रजापंतये गृह्णामीति तस्मात्रुजापंतिं प्रजा अनु प्र जांयन्ते॥ (१८)

प्रजापंतिर्देवासुरानंसृजत् तदनुं यृज्ञोऽसृज्यत यृज्ञं छन्दा रेस् ते विष्वंश्चो व्यंक्राम्न्थ्सोऽसुंराननुं यृज्ञोऽपांक्रामद्यज्ञं छन्दा रेस्ि ते देवा अमन्यन्तामी वा इदमंभूवन् यद्वयः स्म इति ते

अभिजिंत्या ओषंधयोऽष्टाचंत्वारि॰शच

त द्वा अमन्यन्तामा वा इदममूवन् यद्वयः स्म इति त प्रजापंतिमुपांधावन्थ्सौंऽब्रवीत्प्रजापंतिश्छन्दंसां वीर्यमादाय तद्वः प्र दौस्यामीति स छन्दंसां वीर्यम् (१९)

आदाय तदैंभ्यः प्रायंच्छ्त्तदनु छन्दा इस्यपाँ काम्ञ्छन्दा इसि यज्ञस्ततों देवा अभवन्परासुंरा य एवं छन्दंसां वीर्यं वेदा श्रांवयास्तु श्रोषड्यज्ञ ये यजांमहे वषद्भारो भवंत्यात्मना पराँऽस्य भ्रातृंत्यो भवति ब्रह्मवादिनों वदन्ति कस्मै कर्मध्वर्युरा श्रांवयतीति छन्दंसां वीर्यायेति ब्र्यादेतद्वै (२०) छन्दंसां वीर्यमा श्रांवयास्तु श्रोष्ड्यज् ये यजांमहे वषद्भारो य एवं वेद सवीर्येरेव छन्दोंभिरचिति यत्किं चार्चिति यदिन्द्रीं वृत्रमहंन्नमेध्यं तद्यद्यतीन्पावंपदमेध्यं तदथ् कस्मांदैन्द्रो यज्ञ आ सङ्स्थांतोरित्यांहुरिन्द्रंस्य वा एषा यज्ञियां तनूर्यद्यज्ञस्तामेव

तद्यंजन्ति य एवं वेदोपैनं युज्ञो नमिति॥ (२१)

स छन्दंसां वीर्यं वा एव तद्ष्टी चं॥

[७]

आयुर्दा अंग्ने हिवषों जुषाणो घृतप्रंतीको घृतयोंनिरेधि।

घृतम्पीत्वा मधु चारु गर्व्यं पितेवं पुत्रम्भि रंक्षतादिमम्। आ वृंश्चते वा एतद्यजंमानोऽग्निभ्यां यदेनयोः शृतंकृत्याथान्यत्रांवभृथम्वैत्यांयुर्दा अंग्ने ह्विषों जुषाण इत्यंवभृथमंवैष्यञ्जंहयादाहृंत्यैवेनौं शमयति नार्तिमार्च्छंति यजंमानो यत्कुसींदम् (२२)

अप्रतीत्तम्मयि येनं यमस्यं बिलिना चरामि। इहैव सिन्नरवंदये तदेतत्तदंग्ने अनृणो भंवामि। विश्वंलोप विश्वदावस्यं त्वासञ्जंहोम्यग्धादेकोऽहुतादेकः समस्नादेकः। ते नेः कृण्वन्तु भेषज्ञ सदः सहो वरेण्यम्। अयं नो नर्भसा पुरः स्क्रस्मानो

भेषुज १ सदः सहो वरेण्यम्। अयं नो नमंसा पुरः सु १ स्फानीं अभि रक्षतु। गृहाणामसंमत्ये बहवों नो गृहा असन्न। स त्वं नः (२३)

नुभुसुस्पृत ऊर्जं नो धेहि भुद्रयाँ। पुनेनी नृष्टमा कृंधि पुनेनी र्यिमा कृंधि। देवं सङ्स्फान सहस्रपोषस्येशिषे स नो रास्वाज्यांनि र रायस्पोष र सुवीर्य र संवथ्सरीणा र स्वस्तिम्। अग्निर्वाव यम इयं यमी कुसींदं वा एतद्यमस्य यजंमान आ देते यदोषंधीभिर्वेदि र स्तृणाति यदनुंपौष्य प्रयायाद्भींवबृद्धमेनम् (२४) अमुष्मिं होके नेनीयेरन् यत्कुसींदमप्रंतीत्तम्मयीत्युपौषतीहैव

सन् यमं कुसीदं निरवदायांनृणः सुंवर्गं लोकमेति यदि मिश्रमिंव चरेदश्चलिना सक्तूंन्प्रदाव्ये जुहुयादेष वा अग्निर्वेश्वान्रो यत्प्रदाव्येः स एवेनई स्वदयत्यहां विधान्यांमेकाष्ट्रकायांमपूपं चतुःशरावम्पक्ता प्रातरेतेन कक्षमुपौषेद्यदि (२५) दहंति पुण्यसमम्भवति यदि न दहंति पाप्सममेतेनं ह

सम् वा ऋषयः पुरा विज्ञानेन दीर्घस्त्रमुपं यन्ति यो वा उपद्रष्टारंमुपश्चोतारंमनुख्यातारं विद्वान् यजंते सममुष्मिं ल्लोक इंष्टापूर्तेनं गच्छतेऽग्निर्वा उपद्रष्टा वायुरुपश्चोताऽऽदित्योऽनुख्याता तान् य एवं विद्वान् यजंते सममुष्मिं ल्लोक इंष्टापूर्तेनं गच्छतेऽयं नो नभंसा पुरः (२६)

इत्यांहाऽग्निर्वे नभंसा पुरों'ऽग्निमेव तदांहैतन्में गोपायेति स त्वं नो नभसस्पत् इत्यांह वायुर्वे नभंसस्पतिंर्वायुमेव तदांहैतन्में गोपायेति देवं सङ्स्फानेत्यांहासौ वा आंदित्यो देवः सङ्स्फानं आदित्यमेव तदांहैतन्में गोपायेतिं॥ (२७)

कुसींदुन्त्वन्नं एनमोपेद्यदिं पुर आंदित्यमेव तदांहैतन्मं गोपायेति॥—

पूषा क्रियन्तं पृषोंऽष्टौ चं॥=

पृतं युवांनं परिं वो ददामि तेन क्रीडंन्तीश्वरत प्रियेणं। मा नंः शाप्त जनुषां सुभागा रायस्पोषेण सिम्षा मंदेम। नमों मिह्म्न उत चक्षुंषे ते मरुताम्पित्स्तद्हं गृंणामि। अनुं मन्यस्व सुयजां यजाम् जुष्टं देवानांमिदमंस्तु ह्व्यम्। देवानांमेष उपनाह आंसीद्पां गर्भ ओषंधीषु न्यंक्तः। सोमंस्य द्रफ्समंवृणीत पूषा (२८)

बृहन्नद्रिरभवृत्तदेषाम्। पिता वृथ्सानाम्पतिरिष्ट्रियानामथो पिता महतां गर्गराणाम्। वृथ्सो ज्रायं प्रतिधुक्पीयूषं आमिक्षा मस्तुं घृतमंस्य रेतः। त्वां गावोऽवृणत राज्याय त्वाः हंवन्त मुरुतः स्वर्काः। वर्ष्मन्क्षत्रस्यं कुकुभि शिश्रियाणस्ततो न उग्रो वि भंजा वर्स्नि। व्यृद्धेन वा एष पृश्नां यजते यस्यैतानि न क्रियन्तं एष ह त्वै समृद्धेन यजते यस्यैतानि क्रियन्ते॥ (२९)

सूर्यो देवो दिविषद्भी धाता क्षत्रायं वायुः प्रजाभ्यः। बृह्स्पतिस्त्वा प्रजापंतये ज्योतिष्मतीं जुहोत्। यस्यास्ते हिरंतो गर्भोऽथो योनिर्हिर्ण्ययीं। अङ्गान्यह्रंता यस्यै तां देवैः समंजीगमम्। आ वर्तन वर्तय नि निवर्तन वर्तयेन्द्रं नर्दबुदा

भूम्याश्चतंस्रः प्रदिशस्ताभिरा वंतया पुनंः। वि ते भिनद्मि तकरीं

वि योनिं वि गैवीन्यौं। वि (३०) मातरंं च पुत्रं च वि गर्भं च जुरायुं च। बहिस्तें अस्तु बालितिं। उ्रुद्रफ्सो विश्वरूप् इन्दुः पर्वमानो धीरं आनञ्ज गर्भम्। एकंपदी द्विपदी त्रिपदी चतुंष्पदी पञ्चंपदी षद्वंदी सप्तपंद्यष्टापंदी भुवनानुं प्रथता स्वाहाँ। मही द्यौः पृथिवी चं न इमं यज्ञम्मिमिक्षताम्। पिपृतां नो भरीमिभिः॥ (३१)

गुर्वीन्यौ वि चतुंश्वलारिश्यचा [१०] इदं वामास्ये हुविः प्रियमिन्द्राबृहस्पती। उक्थम्मदंश्च शस्यते। अयं वां परि षिच्यते सोमं इन्द्राबृहस्पती। चारुर्मदांय पीतयै। अस्मे इन्द्राबृहस्पती रुपिं धंत्तश् शतुग्विनम्। अश्वावन्तश

जुस्म इन्द्राबृहस्पता राघ यतर राताग्वनम्। अखावन्तर सहुस्रिणम्। बृहुस्पतिर्नुः परि पातु पृश्चादुतोत्तंरस्मादधरादघायोः। इन्द्रंः पुरस्तांदुत मध्यतो नः सखा सिखंभ्यो वरिवः कृणोतु। वि ते विष्वग्वातंजूतासो अग्ने भामांसः (३२)

शुचे शुचंयश्चरन्ति। तुविम्रक्षासी दिव्या नवंग्वा वना वनन्ति धृष्ता रुजन्तेः। त्वामंग्ने मानुंषीरीडते विशो होत्राविदं विविचि रत्वधातमम्। गुह्य सन्त र सुभग विश्वदंशतं तुविष्मणसर् सुयजं घृतिश्चियम्। धाता दंदातु नो र्यिमीशानो जगंतस्पतिः। स नः पूर्णेनं वावनत्। धाता प्रजायां उत राय ईशे धातेदं विश्वम्भुवंनं जजान। धाता पुत्रं यजमानाय दातां (३३)

तस्मा उ ह्व्यं घृतवंद्विधेम। धाता दंदातु नो र्यिम्प्राचीं जीवातुमक्षिताम्। वयं देवस्यं धीमहि सुमृति स्तयरांधसः। धाता दंदातु दाशुषे वसूनि प्रजाकांमाय मीढुषे दुरोणे। तस्मै देवा अमृताः सं व्यंयन्तां विश्वे देवासो अदितिः सजोषाः। अनु नो-ऽद्यानुमतिर्यज्ञं देवेषु मन्यताम्। अग्निश्चं हव्यवाहंनो भवंतां दाशुषे मयः। अन्विदंनुमते त्वम् (३४)

मन्यांसै शं चं नः कृषि। ऋत्वे दक्षांय नो हिनु प्र ण आयूर्षि तारिषः। अनुं मन्यतामनुमन्यंमाना प्रजावंन्तर रियमक्षींयमाणम्। तस्यें व्यर हेडंसि मापिं भूम सा नों देवी सुहवा शर्म यच्छत्। यस्यांमिदम्प्रदिशि यद्विरोच्तेऽनुंमितिं प्रतिं भूषन्त्यायवंः। यस्यां उपस्थं उ्वंन्तरिक्षर् सा नों देवी सुहवा शर्म यच्छत् (३५) राकामहर सुहवार् सुष्टुती हुंवे शृणोतुं नः सुभगा

बोधंतु त्मनाः। सीव्यत्वपः सूच्याऽच्छिंद्यमानया ददांतु वीरश् श्तदायमुक्थ्यमः। यास्ते राके सुमृतयः सुपेशंसो याभिर्ददांसि दाशुषे वसूंनि। ताभिनों अद्य सुमनां उपागिहि सहस्रपोषश् सुभगे रराणा। सिनीवालि या सुपाणिः। कुहूमृहश् सुभगः विद्यनापंसमृस्मिन् युज्ञे सुहवः जोहवीिम। सा नो ददातु श्रवणिम्पतृणां तस्यास्ते देवि ह्विषां विधेम। कुहूर्देवानांमृमृतंस्य पत्नी हव्यां नो अस्य ह्विषंश्चिकेतु। सं दाशुषं किरतु भूरि वामश्

रायस्पोषं चिकितुषं दधातु॥ (३६)

भामांसो दाता त्वमृन्तरिक्ष् सा नों देवी सुहवा शर्म यच्छतु श्रवंण चतुर्विरशतिश्च॥**=[११]**वि वा एतस्या वायो <u>इ</u>मे वै चित्तश्चाग्निर्भृतानां देवा वा अंभ्यातानानृताषाड्राष्ट्रकांमाय देविंका

वास्तौष्पते त्वमंग्ने बृहदेकांदश॥———[१२] वि वा एतस्येत्यांह मृत्युर्गन्थर्वोऽवं रुन्धे मध्यतस्त्वमंग्ने बृहथ्यद्वेत्वारिश्शत्॥46॥ वि वा एतस्यं प्रियासंः॥

This PDF was downloaded from http://stotrasamhita.github.io.

GitHub: http://stotrasamhita.github.io | http://github.com/stotrasamhita

Credits: http://stotrasamhita.github.io/about/